

ВИВЧЕННЯ АБЕТКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ІНШОМОВНІЙ АУДИТОРІЇ ЗА НАВЧАЛЬНИМ КУРСОМ «МОЇ ДРУЗИ – ЛІТЕРИ»

STUDY ALPHABET OF UKRAINIAN LANGUAGE IN FOREIGN AUDIENCE FOR EDUCATIONAL COURSE «MY FRIENDS – LITERS»

Статтю присвячено вивченню абетки української мови за навчальним курсом «Мої друзі – літери». Абетка призначена для дітей за кордоном (4–6 років) початкового рівня (згідно із Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти – рівень А1). Розглянуто найрізноманітніші вправи та завдання з вивчення української абетки, котрі пройшли апробацію в іншомовній аудиторії. Зосереджено увагу на основному завданні навчального посібника – допомогти дітям ознайомитися з українською абеткою, зрозуміти і закріпити набуті навички усного та писемного мовлення, вивчити нові граматичні моделі. У статті описано, як полегшити вимову кожної літери, наближити її до власне української та посприяти розвиткові учня як грамотної, різнобічно обізнаної особистості.

Ключові слова: абетка, українська мова як іноземна, рівень А1, іншомовна аудиторія, комунікативна компетенція.

Стаття посвячена изучению азбуки украинского языка по учебному курсу «Мои друзья – буквы». Азбука предназначена для детей за рубежом (4–6 лет) начального уровня (по общеевропейским рекомендациям языкового образования – уровень А1). Рассмотрены самые разнообразные упражнения и задания по изучению украинского алфавита, которые прошли апробацию в иноязычной аудитории. Сосредоточено внимание на основной задаче учебного пособия – помочь

детям ознакомиться с украинским алфавитом, понять и закрепить приобретенные навыки устной и письменной речи, изучить новые грамматические модели. В статье описано, как облегчить произношение каждой буквы, приблизить ее к собственно украинской и помочь развитию ученика как грамотной, разносторонне осведомленной личности.

Ключевые слова: азбука, украинский язык как иностранный, уровень А1, иноязычная аудитория, коммуникативная компетенция.

The article is devoted to the study of the alphabet of the Ukrainian language in the course «My friends – letters». The alphabet is intended for children abroad (4–6 years) of the entry level (in accordance with the European guidelines for language education – level А1). A variety of exercises and tasks for the study of the Ukrainian alphabet, which have been tested in a foreign language audience, are considered. The main focus of the textbook is to help children familiarize themselves with the Ukrainian alphabet, to understand and consolidate the acquired skills of oral and written speech, to study new grammatical models. The article describes how to ease the pronunciation of each letter and bring it closer to the actual Ukrainian language and contribute to the development of the student as a competent, versatile personality.

Key words: alphabet, Ukrainian as a foreign language, level А1, foreign language audience, communicative competence.

УДК 811.161.2'351'243:373.3.091.214

Бойко Г.І.,

викладач кафедри іноземних мов
Національного університету
«Львівська політехніка»

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Українська мова в Україні призначена виконувати різноманітні державницькі функції: забезпечити консолідацію, єдність і вільний культурний розвиток українського народу, стояти на сторожі збереження його ідентичності та здорового духовного і ментального розвитку. З огляду на це українська нація і держава мають забезпечувати відродження і захист української мови, якісну розбудову українського мовного простору. Доленосне і принципове значення для майбутнього української мови і української держави має національна мовна свідомість і мовна гідність. В їхньому формуванні чільну роль має відігравати українська інтелектуальна еліта, вище керівництво держави, а також усі свідомі українці, що залишили терени України й не втратили зв'язок і близькість зі своєю батьківщиною. Кожен українець, виховуючи наступне покоління, не повинен забувати свого коріння і мови, а навпаки, передавати свої вміння дітям і розвивати їх.

Вивчення української мови починається, власне, з абетки і щирої розмови між мамою чи татом із дитиною рідною мовою. Навчання абетки – це не нудна тяглість, а веселе та захоплююче зна-

йомство з українською мовою. Успішно вивчений алфавіт дозволяє швидко орієнтуватися в словниках та вказівниках, які будуються за алфавітним принципом, розуміти абрєвіатуру та впевнено називати своє ім'я по буквах. Саме тому стало важливим таке питання, як формування навичок україномовного навчання за кордоном на початковому етапі, що й зумовлює актуальність майбутнього дослідження та написання навчального посібника «Мої друзі – літери».

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Спеціальним дослідженням доведено, що раннє шкільне навчання будь-якої іноземної мови як засобу міжкультурного спілкування є ефективним інструментом стимуляції пізнання, розкриття творчого потенціалу особистості учня і посилення гуманізації початкової освіти. Методична наука має вагомий потенціал досліджень проблеми вивчення іноземної мови взагалі (С.К. Фоломкина, З.І. Кличкінова, В.І. Андрієвська, І.О. Зимня, Г. Доман, А.П. Старков, А. Леонтьєв [7; 8; 10; 13; 19]).

Проте часто виникає запитання: в якому віці учням найкраще розпочинати вивчати іноземну мову? Дослідивши це питання, виявилось що краще розпочинати вивчати іноземну мову

в початковій школі, зокрема писання і читання, оскільки говоріння починається змалечку. Як відомо, сучасні нормативні матеріали орієнтують вчителів «на формування в учнів певного рівня іншомовної комунікативної компетенції, тобто здатності спілкуватися іноземною мовою на міжкультурному рівні. На початковому ступені (відтепер 2–4 класи загальноосвітньої школи) мають бути закладені основи комунікативної компетенції, необхідні й достатні для їх подальшого розвитку в курсі вивчення іноземної мови в середній школі» [17, с. 1].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз спеціальної літератури, доповнений надбаннями позитивного педагогічного досвіду та досвіду авторів, переконує в тому, що початок раннього вивчення (4–6 років) іноземної мови містить у собі вагомий психологічний передумови для оволодіння молодшими школярами основами елементарної комунікативної компетенції. Найважливішими є такі чинники: «вікові психофізіологічні й психічні характеристики учнів; досвід дітей у рідній мові; відчуття ними новизни предмета; наявність в учнів досить сильної мотивації, зумовленої збігом навчання іноземної мови з періодом інтенсивної соціалізації учнів початкових класів; потенційні можливості предмета для успішного розв'язання головних завдань початкової школи: стимуляції пізнавальної мотивації дітей, максимальної соціалізації кожної дитини, розвитку її особистості, підготовки до діалогу культур» [17, с. 1].

Перевагою молодших школярів є також потенційно великі можливості довготривалої пам'яті. Спостереження показують, що за умови стимулювання властивої для цього віку ігрової або пізнавальної мотивації діти досить легко й міцно запам'ятовують не тільки окремі слова або словосполучення, але й мовні кліше, фрази, мікродіалоги, римівки, віршики, пісеньки. Загальновідомо, що одне з головних психолого-дидактичних завдань початкової школи полягає у створенні ситуації соціального розвитку дитини (в термінології Л. Виготського). Важливу психологічну передумову соціалізації молодших школярів становлять їхні особистісні характеристики: безпосередність, довірлива підлеглість авторитету вчителя, яскрава емоційність, реактивність, вразливість до новизни, естетичне ставлення до довкілля, допитливість, широта інтересів, сугестивність, розвинута уява. Брак життєвого досвіду та знань у дітей цього віку частогусто компенсується бурхливим фантазуванням. Фантазія ж, як це доведено психологами і дидактами, прискорює творчий процес у десятки разів.

Фахівці та учителі з-за кордону радять розпочинати вивчення абетки різними шляхами та в різні вікові періоди. Галина Барляк/Halina Barlyak [1, с. 1] (вчитель початкових класів суботньої школи в Іта-

лії) застановляє: «Вчити букви та читати краще або до початку навчання в 1 класі або через рік. Спішити не варто. Дітям цікаво бути учнями, але важливо, щоб охота не зникла відразу. Не секрет, що більшість дітей вчить українську не за власним бажанням. А от вчитися писати можна спробувати різними шляхами. Це питання – індивідуальне. Можна одночасно з вивчення букв – класично, як в українській школі в Україні, можна після вивчення всієї абетки, бо для наших дітей найважливіше – це розвиток мовлення. Коли діти вміють складати з букв слова, а тут в нагоді стане розрізна абетка, вони з великим задоволенням навчатися і писати. Існує третій варіант. Найкращі результати показують 8–9 річні діти. У них є власний досвід з італійської школи, тобто механізм складання та читання слів, написання їх буквами. Вони вже достатньо дорослі, щоб зрозуміти мотивацію. Дитячі амбіції, жага лідерства творять чудеса. Але питання усного мовлення завжди залишається актуальним» [1, с. 1].

Мета статті. Актуальність проблеми – навчання дітей дошкільного віку абетки в іншомовній аудиторії націлила нас допомогти вчителям і дітям швидко і легко засвоїти українські літери, створивши навчальний посібник «Мої друзі – літери», який ви можете знайти на інтерактивному порталі «Крок до України» [11], де представлено методичку вивчення української абетки для дітей діаспори віком від 4–6 та 6–8 років, яка ґрунтується на використанні навчальних карток, пісень, віршів, прописів, розмальовок тощо. Важливо, щоб знайомство з українською абеткою було ефективним і формувало інтерес до подальшого вивчення мови. Особливо це стосується дітей. Із власного досвіду зауважено, що представлення української абетки дітям, які починають учить мову «з нуля», повинне бути, з одного боку, яскравим, а з іншого – продуктивним.

Виклад основного матеріалу. Навчальний посібник з української мови для дітей за кордоном «Мої друзі – літери» призначений для вивчення української мови на початковому рівні (згідно із Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти – рівень А1): А1 – ПОЧАТКОВИЙ рівень. Засвідчує часткове ознайомлення зі структурою і системою української мови та можливість простого, короткого і тематично обмеженого спілкування в прогнозованих повсякденних ситуаціях.

Посібник «Мої друзі – літери» – це навчальний комплекс, до якого входять: «Мої друзі – літери». Навчальна книга, частина 1; «Мої друзі – літери». Робочий зошит, частина 2; «Мої друзі – літери». Допомога вчителю, частина 3.

Призначення посібника – допомогти дітям (віком 4–6 і 6–8 років) ознайомитися з українською абеткою, зрозуміти і закріпити набуті навички усного та писемного мовлення, вивчити нові граматичні моделі, а також полегшити вимову

дитиною кожної літери та наблизити її до власне української, загалом посприяти розвитку учня як грамотної, різнобічно обізнаної особистості. Для того, щоб заняття проходили досить легко і весело, а також приносили користь, необхідно виробити певну стратегію і дотримуватися її у всьому:

1. Регулярність і системність у вивченні абетки (2–3 години на тиждень).
2. Зважте на готовність дитини (психологічний і фізіологічний стан) і своєчасність навчання (не раніше 4–5 років).
3. Тактильність у розвитку дитини щодо вивчення абетки (від дрібної моторики до великої) та різноманіття.
4. Інтерактивність (картки, мобільні додатки тощо).
5. Активність і веселощі у навчанні.

Методологічним підґрунтям для розробки навчального посібника з української мови були:

1. Підручники з польської, англійської, німецької та французької як другої мови, яку вивчають українці в садочках та початкових класах середньої школи.
2. Навчальні сайти, онлайн-курси та відео з вивчення української мови як рідної.
3. Відео-уроки та курси вивчення італійської, англійської, польської, французької та ін. мов.
4. Відвідання занять із вивчення англійської мови дітьми від 4–6 і 6–8 років у садочках, школах та на спеціалізованих курсах.

Структура навчального посібника «Мої друзі – літери»:

1. Навчальний посібник «Мої друзі – літери» складається із 17 тем (табл. 1).

2. «Мої друзі – літери» складається з 34 уроків. На кожну літеру розроблений окремий урок у порядку абетки. Кожен урок розпочинається короткою інформацією для вчителя:

1. Тема уроку.
2. Визначення рівня.
3. Пропонована літера.
4. Важливі слова.
5. Ситуативний словник.
6. Завдання уроку (лексико-граматичний компонент).
7. Вправи для елементів письма, слухання, повторення, говоріння і вивчення літер.

Структура уроків навчального комплексу досить проста і систематизована. Пропонуємо розпочати з «Навчальної книги» і підручника «Допомога вчителю». Пам'ятайте, що пропоновані матеріали не обмежують вас у викладі лише них, а націлюють на пошук нових і використання набутих, тому ми пропонуємо, а ви доповнюєте і вдосконалюєте.

1. Необхідно розпочинати уроки з розглядання словничка-ілюстрації до кожної літери (сторінка_1), який допоможе швидше зорієнтуватися з вивченням нової літери та почути її кілька разів, як вимовляє вчитель у невідомих словах. Він повинен вразити дітей невимушеністю та яскравістю. Вони не повинні відчувати, що вони почали навчатися, це свого роду цікаве пізнання і дружня бесіда, яка допоможе вчителю організувати дітей, знівелювати їхній страх перед чимось новим і, звичайно ж, зацікавити. Напевно, діти можуть запитувати про нові слова чи малюнки іноземною мовою (рідною), тоді допоможіть їм, переклавши їхні запитання і відповіді. Намагайтеся після кількох перекладів уживати слова зі словничка-ілюстрації українською мовою, щоб вони краще запам'ятали. Вимовляйте нові слова чітко, повільно, дуже легко і з посмішкою. Налаштуйте їх на те, що вивчення української мови – це щира розмова з рідною людиною чи другом, це мова дуже чітка і водночас дуже мелодійна.

2. Наступна сторінка (сторінка_2) – це і є коротка інформація для вчителя, про яку ми згадували вище. Саме вона повинна бути кольоровою та ілюстративною, з якою б учні прагнули працювати і вчитися. Тут потрібно прописати чіткі завдання як для вчителя, так і для дитини, а саме: 1) тему уроку, 2) номер уроку, 3) літеру, 4) рівень (A1), 5) словник (пропоновані важливі слова), 6) завдання уроку (лексико-граматичний компонент), 7) прописані слова з наголосами та ілюстрації до них, 8) ситуативний малюнок на запропоровану літеру. На цій сторінці діти наочно знайомляться з певною літерою (друкованою), як великою, так і маленькою. Для них пропонуємо виконати лише два завдання. У першому завданні вони розмальовують літеру і прописують за вказаними позначками, а також розмальовують один із предметів до цієї літери. У завданні номер два – розглядають малюнки, вивчають їх, ідентифікують слово з малюнком, запам'ятовують написання слова та правильно його вимовляють, відповідно до правил наголошування. Вчать усно описувати ситуативний малюнок українською мовою, використовуючи нові слова, ставити питання і давати відповіді.

Таблиця 1

1. Знайомство	(Урок_1–2)	10. День народження	(Урок_24)
2. У класі	(Урок_3–6)	11. Україна	(Урок_25)
3. Іграшки	(Урок_7–8)	12. Футбол	(Урок_26)
4. Мої речі	(Урок_9–10)	13. Моя сім'я	(Урок_27)
5. Кольори	(Урок_11–12)	14. Їжа	(Урок_28–29)
6. Цирк	(Урок_13–15)	15. У шафі	(Урок_30)
7. Ферма	(Урок_16–18)	16. Щастя	(Урок_31–32)
8. Одяг	(Урок_19–21)	17. Відпочинок	(Урок_33–34)
9. Моє тіло	(Урок_22–23)		

3. На сторінці номер три (сторінка_3) пропонуємо теж два завдання. Завдання 3 – це повторення літери (написання) і звуку (звучання). Приділіть цій вправі кілька хвилин. Виконайте її разом та окремо, прослухайте кожного і допоможіть вимовити її якомога краще. Проговоріть кожне слово з ілюстративного словника та використайте картки, вимовляйте слова з ними, не заставляйте і не наполягайте говорити, якщо учень не готовий. Застосуйте гру з картками. Завдання 4 – це невеликий відеоролик чи пісня із вживанням цієї літери та відомих уже слів. Діти можуть тільки дивитися і слухати, а можуть і повторювати слова та вивчати нові на ту літеру, яку вони вивчають. Після перегляду знову ж використайте картки та повторіть почуті слова і нові. Якщо у вашому приміщенні не передбачено пристроїв для перегляду, то просто прочитайте їм віршик і наголосіть на словах даної літери.

4. У навчальному посібнику «Мої друзі – літери» окрім літер ми пропонуємо вивчати також цифри та правильно вимовляти їх українською мовою. Тому наступна сторінка (сторінка_4) – це ситуативний малюнок-завдання для запам'ятовування цифр чи літер. Тут необхідно або поррахувати і з'єднати, або знайти вказаний предмет і обвести, або скласти літеру з маленьких частинок тощо. Такі завдання допоможуть дитині краще і швидше розкрити свої вміння комунікувати і зосереджуватися, а вчителів чітко простежити, хто любить спілкуватися, а хто спокійно і уважно буде розмальовувати й писати.

5. Сторінка номер 6 містить також два завдання і дає можливість дітям вивчити і повторити абетку (завдання_6), співаючи чи промовляючи у віршованій формі. Ви можете використовувати матеріали із власних надбань та побачити й обвести її у пропонованій написаній абетці (завдання_7). Кожну вивчену літеру діти називають, а нову літеру проговорюють і обводять, як велику, так і маленьку. У таблиці з літерами ми подаємо як друковані літери, так і писані, для швидшого запам'ятовування і ознайомлення.

6. На сторінці номер 7 ми пропонуємо відпочити від літер і прослухати пісню з рухами про предмет чи персонажа, пропонованої літери. Можна виконати це завдання, сидячи за партами, і плескати в долоні, повторюючи окреме слово чи буквосполучення, можна стати в коло і виконувати певні рухи. Вибір за вами, але використовуйте лише українську мову. Якщо клас дуже активний і швидко сприймає, вивчіть із ними новий віршик або маленьку скоромовку. Якщо ж ні, тоді добре закріпіть нові слова.

Ці кілька сторінок ознайомлення з новою літерою у «Навчальній книзі» та в підручнику «Допомога вчителів» відкриють вам зручний і цікавий спосіб у подальшій роботі для вивчення необхідного матеріалу. Тому ми пропонуємо наступний

етап роботи з «Робочим зошитом». Матеріали, які розміщені в цьому посібнику, складені й зібрані з багатьох джерел для кращого і легшого вивчення української абетки. Це переважно вправи для писання і розмальовування, складені для дітей різної вікової групи та різного рівня підготовки. Лише вчитель зуміє правильно підібрати чи вибрати з пропонованих матеріалів ті, які допоможуть учневі розкрити свій потенціал, навчитися чомусь новому, а не спровокувати нелюбов до мови та негативне ставлення. Тому ми пропонуємо вправи дуже різноманітні.

1. Перше завдання – це можливість написати чи обвести друковану літеру велику і маленьку, заштрихувати і розмальовувати зображення до цієї літери. Друге завдання – це знайти літери в малюнках і розмальовувати. 2. На наступній сторінці подано завдання на повторення цифр, де потрібно поррахувати, розмальовувати, назвати й обвести предмети в таблиці. 3. Схожим буде завдання наступної сторінки, де учні будуть шукати предмети чи персонажів на задану букву і також все розмальовувати, називати і обводити. 4. Далі ми пропонуємо знову прописи друкованої літери для кращого письма і закріплення вивченого. А також цікавий лабіринт, де учні шукають літеру та розмальовують захований предмет і називають його. 5. Для дітей старших і активніших далі ми пропонуємо літери писані та великі й маленькі. Їх необхідно повільно, відповідно до правил правопису, спробувати написати акуратно й чітко. А для маленьких учнів ми підготували наступну вправу, складену з малюнків, в якій вони шукають літери і з'єднують їх відповідно до завдання. 6. Наступна сторінка – це розмальовка за цифрами. Діти трохи відпочивають і повторюють кольори та цифри, називаючи кожен із них. Як і наступне завдання, що націлене на повторення попередніх літер і нових та пошук їх у таблиці. Учні повинні їх назвати, знайти і обвести. 7. Оскільки діти повинні пізнати багато нового і цікавого на заняттях з української мови, то ми пропонуємо і трошки малювання на задану тематику уроку або пропоновану літеру. 8. Також для вправлення письма і для старших, і для маленьких даємо окремо сторінку прописів писаної літери. Звичайно, вирішує вчитель, чи готові діти до писаних літер і чи зможуть вони одночасно вивчити і друковану, і писану, і чи потрібна вона їм взагалі. Вимогами в навчанні керує клас, а вчитель допомагає здійснити і виконати всі потреби учнів у навчанні, виробивши в них лише позитивні і добрі наміри до навчання та до української мови. 9. Завершують наш навчальний курс творчі завдання. Це можуть бути витинанки, творчі роботи з кольоровим папером, складання оригамі та навіть просто поїдання смачних фруктів або солодоців, дивлячись мультимедійне театралізоване дійство чи казку. Підберіть їм красиві і

повчальні українські казки, повторіть із ними героїв чи персонажів. 10. Впевнені, що запропоновані матеріали – це не все, що ви можете прочитати і знайти в наших посібниках, але вони допоможуть вам у навчальному процесі зробити ваші уроки цікавішими та пізнавальнішими. 11. Ми також пропонуємо безліч сайтів і додаткових посилань, де ви знайдете нові й важливі матеріали з вивчення української мови, сподіваємося, ви ними зацікавитесь і використаєте для поглиблення ваших уроків.

Пізнавати навчальний посібник пропонується разом із цікавими героями Андрієм, Богданом, Юлією, котиком Коржиком та зайчиком Хмаринкою. «Мої друзі – літери» – це цікава пригода в країну української абетки, пісень, казок та мультфільмів, де кожна дитина зуміє відкрити для себе захопливий світ літер, звуків та нових слів. Вона навчиться грати в нові ігри, розгадувати цікаві лабіринти та загадки. Зможе відчувати і порівняти мову мами і тата, збагатитися і стати впевненошою.

Висновки. Сподіваємося, абетка дасть змогу дітям не лише покращити знання української мови, а й відкриє щось нове і невідоме про Україну, допоможе краще пізнати нашу країну і полюбити її.

Для кращого ознайомлення з посібником рекомендуємо поцікавитися також іншими освітніми проектами Міжнародного інституту освіти, культури та зв'язків з діаспорою НУ «Львівська політехніка».

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Барляк Г. URL: <https://www.facebook.com/etovaua/posts/halina-barlyak>
2. Бондарєва Н.О., Шевченко М.В. Іти – ходити, їхати – їздити: навч. посіб. з укр. мови для іноземн. студентів. К.: Четверта хвиля, 2011. 282 с.
3. Верещагин Е.М. Психологическая и методическая характеристика двуязычия (билингвизма). М.: Изд. МГУ, 1969. С. 11–89.
4. Винницька О. Лицем до дитини. Особистісно-орієнтоване навчання в початковій школі: посібник для професійного розвитку вчителя. Львів.: Літопис, 2005. 272 с.
5. Вінницька В.М., Плющ Н.П. Українська мова. Практичний курс граматики для студентів-іноземців. К., 1997. 244 с.

6. Дешериев Ю.Д., Протченко И.Ф. Основные аспекты исследования двуязычия. Проблемы двуязычия и многоязычия. М.: Наука, 1972. С. 26–42.

7. Зимова І.Я. Психологія навчання нерідної мови. М., 1989. 160 с.

8. Зимняя И.А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании. М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. 42 с.

9. Кисельова Т.Г., Солонська О.П., Безкровна Л.І. Українська мова: перші кроки: навчальний посібник для іноземців; Національна фармацевтична академія України. Х.: Видавництво НФАУ, 2002. 88 с.

10. Клычникова З.И. Психологические особенности обучения чтению на иностранном языке. М.: Просвещение. 1983. 197 с. Коваленко Ю. Використання інформаційних технологій у навчанні іноземних мов. *Іноземні мови*. 1999. № 4. С. 37–42.

11. Крок до України. URL: <http://krok.miok.lviv.ua/uk/children>.

12. Круківська І. Робота з країнознавчим матеріалом як фактор розвиваючого навчання. *Іноземні мови*. 1999. № 1. С. 7–9.

13. Леонтьев А.А. Язык, речь и речевая деятельность. М.: Просвещение. 1969. 214 с.

14. Мазурик Д.В. Українська мова для іноземців. Крок за кроком. Львів: Фоліо. 2017. 288 с.

15. МІОК (Міжнародний інститут освіти, культури та зв'язків з діаспорою Національного університету «Львівська політехніка»). URL: <http://miok.lviv.ua/>.

16. Палінська О., Туркевич О. Крок-1 (рівень А1–А2). Українська мова як іноземна: книга для студента. Львів: Артос. 2011, 2014. 100 с.

17. Психологічні основи навчання іноземної мови у початковій школі. Нова педагогіка: «Робота над технікою читання на німецькій мові на початковому етапі навчання в ЗОШ». Психологічні основи навчання іноземної мови у початковій школі. URL: <http://www.edudirect.net/sopids-226-2.html>.

18. Українська мова для студентів-іноземців підготовчого відділення. Розмовно-фонетичний курс: навчальний посібник. Вінниця: ВНТУ, 2005. 237 с.

19. Фоломкіна С.К. Навчання читанню іноземною мовою у III класі. *Іноземні мови в школі*. 1969. № 6. С. 29–40.